

**EIROPAS SAVIENĪBAS
PADOME**

**Briselē, 2008. gada 21. novembrī
(OR. en)**

16087/08

**SOC 709
ECOFIN 539**

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Direktors <i>Jordi AYET PUIGARNAU</i> kungs, Eiropas Komisijas ģenerālsekretāra vārdā
Saņemšanas datums:	2008. gada 19. novembris
Saņēmējs:	Ģenerālsekretārs/ Augstais pārstāvis <i>Javier SOLANA</i> kungs
Temats:	Komisijas Paziņojums – Ziņojuma “Nodarbinātība Eiropā 2008. gadā” galvenie aspekti

Pielikumā ir pievienota Komisijas dokumenta COM(2008) 758 galīgā redakcija.

Pielikumā: COM(2008) 758 galīgā redakcija

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 18.11.2008
COM(2008) 758 galīgā redakcija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Ziņojuma “Nodarbinātība Eiropā 2008. gadā” galvenie aspekti

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Ziņojuma “Nodarbinātība Eiropā 2008. gadā” galvenie aspekti

1. IEVADS UN ZIŅOJUMA GALVENIE KONSTATĒJUMI

Paziņojumā sniegti ziņojuma *Nodarbinātība Eiropā 2008. gadā* galvenie konstatējumi. Šis ir ziņojuma 20. izdevums, un tas ir kļuvis par vienu no Eiropas Komisijas galvenajiem instrumentiem, kā palīdzēt dalībvalstīm analizēt, izstrādāt un īstenot nodarbinātības politikas virzienus.

Ziņojumā *Nodarbinātība Eiropā* ir tradicionāli paredzēts pārskats par nodarbinātības situāciju ES, un tajā uzmanība pievērsta ierobežotam skaitam tematu, kuriem ir liela nozīme ES nodarbinātības politikas programmā.

Galvenie konstatējumi 2008. gada ziņojumā

- Kopumā nodarbinātības rādītāji Eiropas Savienībā bijuši pārliecinoši: nodarbinātības neto pieaugums 2007. gadā bijis 3,5 miljoni cilvēku un 2008. gada pirmajā pusē turpinājusies jaunu darba vietu radīšana, kaut arī lēnāk. Tomēr pašreizējo finanšu tirgu traucējumu dēļ, palielinoties mājokļu tirgus korekcijām un mazinoties globālās tirdzniecības izaugsmei, tuvākajā laikā iespējami ievērojami nodarbinātības mazināšanās riski.
- Kaut arī nodarbinātības un ražīguma pieaugums īsā un vidējā laikā, iespējams, savstarpēji konfliktēs, šo problēmu var risināt, izmantojot pienācīgu politisko līdzekļu arsenālu.
- Jaunie imigranti¹ kopš 2000. gada ir daudz devuši kopējam ekonomikas un nodarbinātības pieaugumam Eiropas Savienībā, risinot problēmas, kas saistītas ar nepietiekamu darbaspēku un prasmēm, un palielinot darba tirgus elastīgumu. Attiecībā uz migrantu integrāciju darba tirgū, prasmju izmantošanas veidu un darba vietu kvalitāti situācijas ļoti atšķiras dienvidu un ziemeļu dalībvalstīs.
- Kopš 2004. gada paplašināšanās gūtie pierādījumi liecina, ka pēdējā laikā mobilitātei Eiropas Savienībā kopumā bijusi pozitīva ekonomiskā ietekme un nav bijis nopietnu darba tirgus traucējumu.
- Pārskatot pieejamos pierādījumus un pētījumus, iespējams uzlabot pašreizējo ES kvalitatīvo darba vietu koncepciju, attiecinot to arī uz atalgojumu un darba intensitāti. Kopējie darba tirgus rādītāji, darba ražīgums un darba vietu kvalitāte nevis konfliktē, bet to attiecības drīzāk ir sinerģiskas. Dalībvalstīs, kurās ar darba vietu kvalitāti saistītie rezultāti bijuši labvēlīgāki, ir arī lielāka nodarbinātība un ražīgums.
- Dažādie veidi, kā darbiniekiem uzkrāt prasmes (piem., formālā izglītība, profesionālā apmācība un ar darbu saistītā pieredze), tiek kombinēti ar dažādajiem veidiem, kā kļūt nodarbinātiem. Lai labāk līdzsvarotu darba pieprasījumu un piedāvājumu, atvieglotu darba

¹ Šajā ziņojumā analizēti jaunie imigranti, t. i., tie, kas imigrējuši pēc 2000. gada.

vietas maiņu un sagatavotos pārmaiņām, plašāk jāizplata labāka informācija par profesiju pieprasījumu pašlaik un nākotnē un par attiecīgo prasmju pieprasījumu.

2. ATSLĀBUMS ES DARBA TIRGŪ PĒC INTENSĪVĀ POSMA 2007. GADĀ

Pēc pasaules mēroga satricinājuma finanšu tirgos un pēc patēriņa preču un enerģijas cenu palielināšanās, tuvojoties 2007. gada beigām, ekonomikas izaugsme sāka palēnināties. Kaut arī ES IKP pieaugums pakāpeniski samazinājās no aptuveni 3 % 2006. un 2007. gadā līdz, kā aprēķināts, 1,4 % 2008. gadā, **palēninājuma ietekme uz darba tirgu** līdz 2008. gada vidum bija neliela (pēc datiem, kas pieejami 2008. gada rudens sākumā). Tomēr gaidāms, ka nodarbinātībai nelabvēlīgāki būs nākamie mēneši.

Nodarbinātības pieaugums Eiropas Savienībā palēninājās no spēcīgā 2006. un 2007. gada rādītāja 1,6 % līdz pieticīgajiem 1,3 % 2008. gada otrajā ceturksnī, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Intensīvajā 2007. gada posmā vien nodarbinātība palielinājās par 3,5 miljoniem cilvēku. Tomēr **dalībvalstu starpā sāk rasties ievērojamas atšķirības**. Kaut arī 2007. gadā nodarbinātības pieaugums visās ES dalībvalstīs, izņemot Ungāriju, bija pozitīvs, nodarbinātības gada pieaugums līdz 2008. gada vidum ievērojami mazinājās vairākās dalībvalstīs, proti, Apvienotajā Karalistē, Dānijā, Francijā, Itālijā, Lietuvā, Spānijā, Vācijā un Zviedrijā.

Līdz 2008. gada vidum **bezdarbs** palika stabils 2007. gada līmenī, kaut arī 2007. gada otrajā pusē jau bija pirmās zīmes, kas liecināja par ES ekonomikas atslābumu un kā dēļ darba tirgus bija jāpielāgo ekonomikas satricinājumiem. Visās dalībvalstīs, izņemot Slovākiju, 2007. gadā bezdarbs palika izsakāms ar viencipara skaitli. Vismazākais rādītājs bija Nīderlandē, kur tas bija 3,2 % līmenī, savukārt Slovākijā — 11,1 %. Tomēr vairākās dalībvalstīs, ieskaitot Spāniju, Itāliju, Īriju un Apvienoto Karalisti, konstatēts, ka šīs labvēlīgās tendences pavērsušās nelabvēlīgā virzienā.

Labie izaugsmes rādītāji 2007. gadā nodrošināja, ka ES **nodarbinātība** kopumā 2007. gadā palielinājās gandrīz par 1 procentpunktu līdz 65,4 %, tomēr tā joprojām par 4,6 procentpunktiem atpaliek no izvirzītā Lisabonas mērķa. Sieviešu nodarbinātības likme palika 58,3 % apmērā un gados vecākiem darbiniekiem — 44,7 % (salīdzinājumam — 2010. gadam noteiktie mērķi attiecīgi ir 60 % un 50 %). Ņemot vērā nodarbinātības pieauguma mazināšanos, maz iespējams, ka līdz 2010. gadam tiks sasniegti Lisabonas nodarbinātības mērķi ne vien sieviešu, bet arī pārējās nodarbinātības jomās.

Kopējā nodarbinātība septiņās dalībvalstīs joprojām pārsniedz 70 %, savukārt sešās citās līdz mērķim trūkst triju procentpunktu. Tomēr Rumānijā, Itālijā, Ungārijā, Polijā un Maltā tā vairāk nekā par 10 procentpunktiem aizvien atpalika no 70 % mērķa. 60 % mērķis attiecībā uz **sieviešu nodarbinātību** bija izpildīts 15 dalībvalstīs, bet divās citās līdz mērķim pietrūka 3 procentpunktu. Grieķijā, Itālijā un Maltā tā joprojām vairāk nekā par 10 procentpunktiem atpalika no mērķa. 50 % mērķis attiecībā uz **vecākā gadagājuma cilvēku nodarbinātību** bija sasniegts 12 dalībvalstīs, bet 10 citās, ieskaitot lielās dalībvalstis Franciju, Itāliju un Poliju, pietrūka vairāk nekā 10 procentpunktu.

Darba ražīguma pieaugums (reālā IKP izteiksmē uz vienu nodarbināto personu) joprojām raisa bažas un turpmāk varētu mazināties, ja 2008. gada pirmajā pusē novērotais atslābums turpinātos vai padziļinātos.

Darba ražīguma pieaugums 2007. gadā Dānijā, Itālijā, Luksemburgā un Zviedrijā nepārsniedza 0,5 %, bet izteikts pieaugums tika reģistrēts lielākajā daļā jauno dalībvalstu, augstākos rādītājus (virs 6,5 %) sasniedzot Igaunijā, Latvijā, Lietuvā un it īpaši Slovākijā. No lielajām vecajām dalībvalstīm darba ražīguma pieaugums ievērojami mazinājies Vācijā un Francijā un palicis mazs Spānijā un Itālijā.

Ja Eiropas Savienība vēlas sasniegt sociālos un ekonomikas mērķus, tai jākoncentrējas vienlaikus uz nodarbinātības un darba ražīguma palielināšanu.

Kaut arī nav gaidāms, ka ilgtermiņā nodarbinātība mainīsies apgriezti proporcionāli darba ražīguma pieaugumam, dažādu faktoru dēļ (ieskaitot izmaiņas daudzfaktoru ražīgumā, ražošanas kapitāla intensitāti, cilvēkkapitālu un kopējo pieprasījumu) īsā vai vidējā laikā nodarbinātības un darba ražīguma pieaugums var savstarpēji konfliktēt, tomēr ar pienācīgiem politiskiem līdzekļiem šo problēmu iespējams risināt. Lai varētu izmantot šādus politiskos līdzekļus, vajadzīgas strukturālas reformas ne vien darba tirgū, bet arī pakalpojumu, ražojumu un finanšu tirgos un stabila makroekonomikas vide.

3. IMIGRĀCIJA NO TREŠĀM VALSTĪM UN ES IEKŠĒJĀ MOBILITĀTE

Imigrācija no trešām valstīm ES darba tirgos — liels ieguldījums izaugsmē un svarīgs politiski risināms uzdevums

Laikā, kad Eiropas sabiedrība noveco un darba tirgus prasības pastiprinās, gaidāms, ka tuvākajās desmitgadēs imigrācija palielināsies. Kaut arī imigrācija paver iespējas, jo īpaši mazinot iedzīvotāju novecošanas ietekmi, palīdzot novērst darbaspēka un prasmju trūkumu un vispārīgāk — veicināt ekonomikas izaugsmi, tā liek arī risināt uzdevumus.

Dalībvalstīs imigrācijas vēsture un jaunākie imigrācijas modeļi atšķiras, imigranti atšķiras pēc izcelsmes reģiona, piederības kultūrai, prasmju līmeņa, sociāli ekonomiskā raksturojuma un pēc kanāliem, kā viņi nonāk ES. Tas viss kopā ar ļoti atšķirīgajām institucionālajām sistēmām un imigrācijas noteikumiem dalībvalstīs katrā valstī citādi ietekmē imigrantu integrāciju darba tirgū.

Daudz nozīmīgāka parādība nekā ES pilsoņu mobilitāte ES iekšienē ir imigrācija no trešām valstīm, un tā pēdējos gados ir ievērojami palielinājusies, no 90. gadu vidus līdz 21. gadsimta pirmās desmitgades sākumam trīskāršojoties. Tik tiešām no valstīm ārpus ES pēdējos septiņos gados imigrējusi aptuveni viena trešdaļa no visiem darbaspējīga vecuma imigrantiem, kas nāk no valstīm ārpus ES. Vienlaikus iebraucēju plūsmas ir dažādojušās, lielākā daļa ieceļo no Centrālamerikas un Dienvidamerikas, un salīdzinājumā ar iepriekšējiem posmiem pastiprinājusies migrācija uz Dienvideiropu.

Jaunie imigranti kopš 2000. gada devuši ievērojamu ieguldījumu ES kopējā ekonomikas izaugsmē un nodarbinātības pieaugumā (aptuveni ceturtdaļu), bet maz ietekmējuši iekšzemes algas un nodarbinātību. Viņi nepārprotami palīdzējuši mazināt darbaspēka un prasmju nepietiekamību, jo tiekušies būt nodarbināti nozarēs, kurās bijis vislielākais pieprasījums, jo īpaši mazkvalificētajos darbos no visa darba vietu spektra. Ir pierādījumi, ka parasti viņi papildinājuši, nevis aizstājuši ES dzimušos darbiniekus un ka veicinājuši lielāku darba tirgus elastīgumu.

Tomēr ES aizvien vēl ir tendence piesaistīt galvenokārt mazkvalificētus imigrantus: 48 % no jaunajiem darbspējīgā vecuma imigrantiem ir mazkvalificēti, un tikai piektdaļai ir augsta kvalifikācija.

Iespējas strādāt ir galvenais elements, kas nodrošina integrāciju uzņēmējās sabiedrībās; tomēr daudzās dalībvalstīs imigrantu situācija darba tirgū ir lielākoties sliktāka nekā ES dzimušajiem: viņu nodarbinātība lielākoties ir mazāka, bieži vien bezdarbs viņu vidū ir lielāks vai arī viņu darba vietu kvalitāte ir sliktāka, un tajās nav nepieciešama tik augsta kvalifikācija.

Dienvideiropas valstīs, kuras skāris jaunais imigrācijas vilnis, pēdējos gados ieplūstot liela darbspēkam, imigranti darba tirgū devuši vairāk nekā ES dzimušie darbinieki. Pārējās vecajās dalībvalstīs, kur relatīvi svarīgi palikuši citi imigrācijas kanāli, imigrantu kopējie rezultāti darba tirgū (nodarbinātības ziņā), salīdzinot ar ES dzimušajiem, pārsvarā bijuši sliktāki.

Lielākajā daļā dalībvalstu jaunaļiem imigrantiem, jo īpaši sievietēm un cilvēkiem no konkrētiem izcelsmes reģioniem, ir grūti samērīgā laikā nostiprināties darba tirgū, un tam var būt ilgstoša ietekme un viņu panākumiem darba tirgū.

Kopumā Dienvideiropas valstīs, šķiet, veiksmīgāk iesaista imigrantus nodarbinātībā, tomēr tur ir lielāks risks, ka imigrantiem ar augstāku kvalifikāciju jāstrādā mazāk kvalificēts darbs un viņu darba vietu kvalitāte varētu būt sliktāka un darba vietas — nedrošākas. Pretēji tam Ziemeļeiropas valstīs raksturīga mazāka augstākas kvalifikācijas darbinieku imigrācija, bet imigrantu vidū salīdzinājumā ar ES dzimušajiem darbiniekiem ir lielāka nevienlīdzība attiecībā uz dalību darba tirgū un nodarbinātību un ir lielāks bezdarbs.

Galvenie faktori, kas akcentē atšķirības dalībvalstu starpā attiecībā uz imigrantu integrāciju darba tirgū, ir imigrācijas kanāli, pa kuriem ieceļo, izcelsmes valstis, uzņēmējas valsts valodas prasme, atbalsta pieejamība un integrācijas pasākumi ieceļošanas laikā, darba tirgus neelastīgums un ierobežojumi piekļuvei darba tirgum uzņēmējā valstī, ārpus ES iegūtās kvalifikācijas nepilnīga atzīšana, informācijas trūkums par darba tirgu un diskriminācija. No tā izsecināms, kādā virzienā jāvērs politiskie pasākumi imigrantu integrācijas un panākumu uzlabošanai darba tirgū.

Darbaspēka mobilitāte kopš pēdējām paplašināšanās kārtām — kopumā pozitīva pieredze²

Četrus gadus pēc ES 2004. gada paplašināšanās un gadu pēc Bulgārijas un Rumānijas pievienošanās praktiski visi gūtie pierādījumi liecina, ka pēdējā laika mobilitāte ES iekšienē bijusi lielākoties pozitīva un ka tā nav izraisījusi nopietnus traucējumus darba tirgū, pat tajās dalībvalstīs ne, kurās ieceļojis salīdzinoši daudz migrantu no jaunajam dalībvalstīm.

Spriežot pēc pieejamajiem datiem, kopš 2003. gada ES-10 izcelsmes iedzīvotāju ES-15 valstīs kļuvis par aptuveni miljonu vairāk un Rumānijas un Bulgārijas izcelsmes iedzīvotāju — vairāk nekā par 850 000. Tas ir ievērojams skaits, jo īpaši ņemot vērā īso laika sprīdi.

Attiecībā uz pēdējā laika mobilitāti no ES-10, lielākās uzņēmējas valstis bijušas Īrija un Apvienotā Karaliste, mazākā mērā — Austrija un Vācija.

² Sīkāks pārskats par galvenajiem konstatējumiem par šo tematu ietverts Komisijas ziņojumā *par darbaspēka brīvas pārvietošanās ietekmi ES paplašināšanās kontekstā*, kurs pieņemts kopā ar šo paziņojumu, (COM(2008) 765 galīgā redakcija).

Imigrācijas plūsmas no Bulgārijas un Rumānijas galvenokārt virzījās uz Spāniju un Itāliju, un šie imigranti galvenokārt bijuši Rumānijas valstspiederīgie — process sācies ievērojami pirms Rumānijas un Bulgārijas 2007. gada pievienošanās ES.

Attiecībā pret iedzīvotāju skaitu arī lielākās izcelsmes valstis bijušas Rumānija un Bulgārija, kopā ar tām Lietuva, Kipra, Polija, Latvija, Slovākija, Igaunija un Portugāle, savukārt izceļošana no pārējām jaunajām dalībvalstīm bijusi daudz mazāka.

Kaut arī kopš paplašināšanās ES iekšējās migrācijas plūsmas sasniegušas ievērojamus apjomus, tās nekad nav pieņēmušas īstu uzplūdu apmērā, no kā sākotnēji baidījās daži novērotāji. Laikposmā no 2003. līdz 2007. gadam vidējais ES-10 ieceļotāju īpatsvars ES-15 valstīs palielinājies no aptuveni 0,2 % līdz 0,5 %.

Tajā pašā periodā Rumānijas un Bulgārijas valstspiederīgo īpatsvars ES-15 valstu iedzīvotāju sastāvā palielinājies no 0,1 % līdz 0,4 % — šis process sācies ievērojami pirms 2007. gada. Salīdzinājumam, ES-15 valstspiederīgo īpatsvars citās ES-15 dalībvalstīs palielinājies no 1,5 % līdz aptuveni 1,7 % un to iedzīvotāju īpatsvars, kuri nav ES-27 valstspiederīgie, — no 3,6 % līdz 4,3 %.

Turklāt nekas neliecina, ka jaunākās ES iekšējās mobilitātes plūsmas būtu pārsniegušas darba tirgu uzņemšanas spēju. Kopš paplašināšanās gan uzņēmējās valstīs, gan izcelsmes valstīs vietējo darbinieku algas turpinājušas palielināties un samazināties bezdarbs.

Pat analizējot migrācijas un mobilitātes atsevišķo ietekmi uz algām un bezdarbu, empīriskajos pētījumos konsekventi konstatēta ļoti maza ietekme uz vietējo darbinieku algām un nodarbinātību.

Nešķiet, ka darbaspēka mobilitāte no jaunajām dalībvalstīm varētu pieņemties spēkā. Pierādījumi liecina, ka, palielinoties ienākumu un nodarbinātības konverģencei veco un jauno dalībvalstu starpā, jau samazinās ekonomiskie stimuli pārvietoties, un šķiet, ka tas mazinās turpmāku darbaspēka pieplūduma no jaunajām dalībvalstīm. Turklāt, ievērojami samazinoties jaunu imigrantu pieplūdamam, kopējais potenciālo mobilo darbinieku skaits no Viduseiropas un Austrumeiropas dalībvalstīm samazinās, un tādejādi nākotnē ES iekšienē varētu samazināties ģeogrāfiskās mobilitātes plūsmas.

Faktiski mobilitātes plūsmas uz Apvienoto Karalisti un Īriju, kas 2006. gadā sasniedza maksimumu, 2007. gadā un 2008. gada pirmajā pusē ievērojami samazinājās. Faktiski ir norādes, ka pieņemam spēkā plūsmas atpakaļ, jo īpaši no Apvienotās Karalistes. Turklāt darba tirgu atvēršana ES-8 darbiniekiem lielākajā daļā pārējo ES-15 valstu kopš 2006. gada, iespējams, izraisījusi to, ka migrācijas plūsmas zināmā mērā novirzījās uz citām dalībvalstīm. Pēdējos gados daudzi ieceļotāji no Bulgārijas un Rumānijas jau pārcēlušies un strādā citās ES valstīs. Tātad daudzi no tiem, kas vēlējās izceļot, jau to ir izdarījuši un jaunas migrācijas potenciāls no Bulgārijas un Rumānijas ir ierobežots.

Jaunajās dalībvalstīs, jo īpaši tajās, kurās mobilitāte ir liela, darbaspēka izplūšanu ievērojamus apmēros uzlūko ar dalītām jūtām. No vienas puses, darbaspēka izplūšana palīdzējusi mazināt bezdarbu. No otras puses, izceļo lielākoties jauni cilvēki ar augstu kvalifikāciju, raisot bažas par intelektuālā darbaspēka emigrāciju un darbaspēka nepietiekamību izcelsmes valstīs. Tomēr šīs problēmas var risināt, ņemot vērā vairākus faktorus, piemēram, lielākajā daļā jauno dalībvalstu ievērojami palielinājies augstskolu studentu skaits, lielākoties mobilitāte ir īslaicīga un daudzi no tiem, kas atgriežas, bieži vien ir uzlabojuši profesionālo kvalifikāciju un nodibinājuši starptautiskus sakarus un tādejādi var vairāk dot savai valstij.

4. DARBA VIETU KVALITĀTES NOVĒRTĒJUMS EIROPAS SAVIENĪBĀ

Darba vietu kvalitātes lielā nozīme pilnībā ir atzīta Eiropas nodarbinātības stratēģijā, un to apliecina aicinājums izveidot vairāk un labākas darba vietas. Tomēr nozīmīgais nodarbinātības pieaugums Eiropas Savienībā pēdējā desmitgadē sakritis ar plaši izplatītajām bažām daudzu Eiropas darba vietu kvalitāti, un tās ir saistītas ar aizvien izplatītāko pagaidu nodarbinātību, konkurences spiediena palielināšanos un uzskatu par darba apstākļu pasliktināšanos un lielāku darba intensitāti. Tāpēc vēlreiz jānovērtē darbavietu kvalitātes situācija un tendences Eiropas Savienībā.

Tādu tirgus nepilnību dēļ kā nepietiekama informācija, piemēram, par cilvēkkapitāla līmeni, darba vietu kvalitāti nevar pilnībā saistīt ar algām. Turklāt apmierinātība ar darba vietu izrādās atkarīga ne vien no darba rezultātiem, piemēram, algas, bet arī no apstākļiem un procesiem, kuros šie rezultāti tiek gūti, ieskaitot darba organizāciju, autonomiju, darba intensitāti, veselības un drošības nodrošinājumu darba vietā.

Visa mūža perspektīvā, lai darba vieta būtu kvalitatīva, izšķirīgi svarīgi elementi ir arī iespēja saskaņot darbu ar privātajiem un ģimenes pienākumiem, kā arī pozitīvu darba vietas maiņu iespējamība darba tirgū un veiksmīga karjera.

Jaunākās teorētiskās nostādnes, kā arī darbs, kas iesākts dažādās starptautiskās iestādēs, darba vietu kvalitātes jomā rada iespēju pārskatīt pašreizējo izpratni Eiropas Savienībā par darba vietu kvalitāti. Kaut arī ES atzīst, ka darba kvalitātei ir dažādi parametri, ja ņem vērā objektīvos un vēl arī subjektīvos kritērijus (piemēram, gandarījums darbā), iespējami uzlabojumi. Pašlaik netiek ņemti vērā tādi būtiski rādītāji kā algas un darba intensitāte, un tikai daļēji tiek atzīti tādi aspekti kā apmācība un izglītība. No otras puses, tiek respektēti kopējie ekonomikas rādītāji, kas nav tieši saistīti ar konkrēta darba un darbinieka īpatnībām.

Paturot prātā šos nosacījumus, tika analizēts datu kopums par ES-27 2005.–2006. gadā, lai noteiktu, kuri rādītāji izteic darba kvalitātes būtību visas ES mērogā. Tika atklāti šādi četri pamatrādītāji:

- i) sociālā un ekonomiskā drošība (ieskaitot algu apmēru un sadalījumu);
- ii) izglītība un apmācība;
- iii) darba apstākļi (ieskaitot darba intensitāti);
- iv) darba un ārpusdarba dzīves saskaņošana/dzimumu līdzsvars.

Analizējot dalībvalstu paveikto saistībā ar šiem rādītājiem, izkristalizējas galvenie uzdevumi, kas veicami dalībvalstīm ziemeļos, kontinentālajā daļā, dienvidos un jaunajām dalībvalstīm. Šīs raksturīgās situācijas lielā mērā atbilst četriem valstu tipiem un uzdevumiem, kas izvirzīti saistībā ar elastdrošību (sk. ziņojumus par nodarbinātību Eiropā 2006. un 2007. gadā).

Lai labāk raksturotu valstu rezultātus darba vietu kvalitātes ziņā, salīdzinājumā ar darba vietu kvalitātes sākotnējo definīciju ir svarīgi ņemt vērā algas un darba intensitāti un atteikties no makroekonomiskajiem rādītājiem (kas nav tieši saistāmi ar darba vietas kvalitāti).

Darba vietu kvalitātes dinamiska analīze, pamatojoties uz sintētisko indeksu, ko nosaka, ņemot vērā šauru rādītāju loku, norāda, ka valstu tipoloģija pēc situācijas darba vietu kvalitātes ziņā laika gaitā šķiet relatīvi stabila.

Raksturojot darba vietu kvalitāti ar rādītājiem, kas attiecināmi uz visu ekonomiku, atklājas, ka darba tirgus rādītāju, darba ražīguma un darba vietu kvalitātes starpa valda sinerģija, nevis

konflikti. Reāli dalībvalstīs, kurās ar darba vietu kvalitāti saistītie rezultāti bijuši labvēlīgāki, ir arī lielāka nodarbinātība un ražīgums.

5. IZGLĪTĪBA UN NODARBINĀTĪBA. DAŽĀDI NODARBINĀTĪBAS MODEĻI

Pēdējā laikā politikas veidotāji izglītības un nodarbinātības jomā bažijas par darbinieku izglītības un prasmju neatbilstību faktiskajām prasībām, kas darba tirgū nepieciešamas konkrētai darba vietai. Globalizācija, tehnoloģiskās pārmaiņas, iedzīvotāju novecošana un dziļākas sabiedrības pārmaiņas kopā veicinājušas lielāku nenoteiktību par nākotni un pastiprinājušas nedrošības izjūtu. Darba mūža laikā darbinieki, šķiet, aizvien vairāk maina darbu un veic dažādus uzdevumus. Tādējādi, kad notiek šīs biežās darba maiņas, viņi jāatbalsta, piedāvājot dažādus pasākumus, piemēram, bezdarbnieku pabalstus, apmācības stipendijas, konsultācijas un profesionālo orientāciju.

Politikas veidotāji ir nākuši klajā ar dažādām iniciatīvām, kuru mērķis ir labāk sagatavoties nākotnes darba tirgus vajadzībām un labāk pārvaldīt pārmaiņu procesu. Lai risinātu šos jautājumus, nepieciešama integrēta politikas stratēģija, kas palielina prasmes, ieskaitot transversālās, atvieglo darba maiņu un modernizē nodarbinātības dienestus. Lai plānotu pienācīgas mūžizglītības stratēģijas un efektīvu darba tirgus politiku, tādējādi palīdzot īstenot dzīvē elastdrošības politiku, ļoti svarīgi būs regulāri novērtēt, kādas prasmes būs vajadzīgas nākotnē.

Lai labāk līdzsvarotu darba pieprasījumu un piedāvājumu, iniciatīvā *Jaunas iemaņas jaunām darba vietām* izvirzītais galvenais mērķis ir uzlabot informācijas pieejamību un kvalitāti par pašreizējo un nākotnes pieprasījumu pēc profesijām un prasmēm. Kaut arī saistībā ar profesionālām iecerēm bieži rodas iebildumi, šādi pasākumi ir neatsverami politikas veidotāju informēšanai un prasmju pieprasījuma un piedāvājuma labākai līdzsvarošanai.

Plānojot pieprasījumu pēc konkrētām profesijām un prasmēm, kvalitatīvāk jāveic tādi pasākumi kā nākotnē vērstas analīzes, darba devēju apsekojumi, gadījumu izpēte vai darbam nepieciešamo prasmju modelēšana. Šie pasākumi ir ļoti būtiski, lai noteikto jaunās tendences pieprasījumā pēc prasmēm un izmaiņas darba aprakstā. Apvienojot kvantitatīvās un kvalitatīvās metodes attiecībā uz dažādiem laikposmiem un tās regulāri atjauninot, politikas veidotāji būtu labi informēti un varētu labāk līdzsvarot darba piedāvājumu un pieprasījumu Eiropas Savienībā un pielāgot izglītības un apmācības sistēmas jaunajām vajadzībām.

Darba piedāvājuma un pieprasījuma līdzsvaru sevišķi ietekmē tādas tirgus nepilnības kā nepietiekama informācija vai aplamas prognozes. Patiesībā darbiniekiem bieži nav informācijas par izdevīgākajām darba iespējām. Veids, kā apkopot un izplatīt šādu informāciju, varētu būt saskaņota ES “karjeras iespēju rīka” izstrāde, kurā pamatotos uz labu starptautisko praksi. Šādu rīku visdažādākajiem mērķiem (piem., konsultācijām un profesionālajai orientācijai) varētu lietot daudzi cilvēki un organizācijas.

Ziņojumā veikta ES līmeņa empīriskā analīze par sakarību starp izglītību un profesijām, un no tās gūstams plašāks priekšstats, kas daļēji atkarīgs no uzņēmuma cilvēkresursu politikas. Piemēram, darba devējiem ir dažādi uzskati par to, vai svarīgāka ir izglītība vai darba pieredze; dažās profesijās var strādāt tikai tad, ja iegūta noteikta līmeņa izglītība un apgūta noteikta studiju joma; vairākās profesijās iespējams strādāt noteikta profila speciālistiem; dažās profesijās ir labākas iespējas turpināt profesionālo apmācību, papildinot sākotnējā līmeņa izglītību. Saskaņā ar veikto analīzi pagaidām noteikti astoņi dažādi veidi, kā darbiniekiem mūža garumā uzkrāt prasmes (piem., formālā izglītība, profesionālā apmācība

un ar darbu saistītā pieredze), kopā ar dažādiem veidiem, kā kļūt nodarbinātiem. Šie rezultāti kopā ar informāciju par iestādēm un politiku var veicināt labāku darba un mācību iespēju plānošanu, iespējams, uzlabojot prasmju pieprasījuma un piedāvājuma līdzsvaru.

6. SECINĀJUMI

Kaut arī aizvien vairāk ir zīmju, kas liecina, ka ekonomikas izaugsme palēninās, 2007. gadā ES darba tirgū joprojām bija intensīvs posms, kurā kopējās nodarbinātības neto pieaugums kopā bija 3,5 miljoni.

Pasliktinoties ekonomikas videi, jo īpaši rodoties finanšu sistēmu traucējumiem, tuvā nākotnē saasinās bezdarba risks. Pēdējos gados lielākā daļa dalībvalstu nodarbinātības jomā īstenojušas būtiskas strukturālās reformas, un pašreizējā cikliskā lejupeja būs pārbaudījums šo reformu dzīvotspējai.

ES darba tirgiem un ar to saistītajai politikas veidošanai aizvien raksturīgāka ir nenoteiktības palielināšanās un ļoti mainīgi nosacījumi. Pēdējos gados svarīgākie faktori, kas virzījuši ekonomikas izaugsmi un nodarbinātības rezultātus, bijis aizvien lielāks migrējošā darba spēka pieplūdums no valstīm ārpus ES kopā ar ES iekšējās mobilitātes plūsmām pēc divām pēdējām paplašināšanās kārtām, kā arī plašākā nozīmē ekonomikas un sociālo apstākļu veidošana Eiropas Savienībā. Aplūkojot šīs parādības, šā gada ziņojumā akcentēts to lielais pozitīvais devums un noteikti vairāki svarīgi politiski risināmi uzdevumi, kas izriet no jaunās situācijas.

Elastdrošība bijusi vērā ņemama ES politikas reakciju uz situāciju, kad Eiropas darba tirgos zūd bijusī drošība. Iepriekšējos ziņojumos *Nodarbinātība Eiropā* analītiski novērtēts elastdrošības politikas devums. Pārskatot darba vietu kvalitātes jautājumu, šā gada ziņojumā elastdrošība skatīta plašākā kontekstā, un konstatēts, ka šīs divas koncepcijas ne vien papildina viena otru, bet arī ka starp darba vietas kvalitāti un kopējiem ekonomikas un nodarbinātības rādītājiem pastāv sinerģija.

Visbeidzot starp elastdrošības būtiskākajiem mērķiem ir stabilāks pieprasījuma un piedāvājuma līdzsvars darba tirgū un vienkāršāka darba vietas maiņa. Tādējādi šajā ziņojumā uzsvērts, cik svarīgi šajā sakarā ir saprast saikni starp izglītību un profesijām. Tajā uzsvērtā publiskā sektora struktūru loma pašreizējo un nākotnes darba iespēju un ar to saistīto vajadzīgo prasmju noteikšanā, kā paredzēts iniciatīvā *Jaunas iemaņas jaunām darba vietām*, un nepieciešamība nākotnē ieguldīt jauniešu un pieaugušo prasmju izkopšanā.

Ziņojums „Nodarbinātība Eiropā 2008. gadā” ir publicēts tīmekļa vietnē <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=119&langId=en>.